

DOCHODY NIEUJAWNIONE

redakcja naukowa Adam Mariański

Aleksandra Krajewska, Adam Mariański

Aneta Nowak-Piechota, Bartosz Rodak

Kacper Sołoniewicz, Michał Sroczyński, Michał Wilk

ZAGADNIENIA PODATKOWE

DOCHODY NIEUJAWNIONE

redakcja naukowa Adam Mariański

Aleksandra Krajewska, Adam Mariański

Aneta Nowak-Piechota, Bartosz Rodak

Kacper Sołoniewicz, Michał Sroczyński, Michał Wilk

ZAGADNIENIA PODATKOWE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 lutego 2016 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Małgorzata Jarecka

Opracowanie redakcyjne
Dagmara Wachna

Łamanie
Wolters Kluwer

Poszczególne części książki opracowali:

Adam Mariański: wstęp, rozdz. 2.1.1, 2.2–2.3, 5.3.1–5.3.2, podsumowanie

Aleksandra Krajewska: rozdz. 5.1.1 (wprowadzenie), 5.1.1.1–5.1.1.2, 5.1.5, 5.3.4

Aneta Nowak-Piechota: rozdz. 3, 5.1.1.3, 5.2

Bartosz Rodak: rozdz. 1, 5.1.4, 5.4–5.5, 7

Kacper Sołowiec: rozdz. 2.7–2.10, 4, 5.3.3

Michał Sroczyński: rozdz. 2.4–2.6, 5.1.2–5.1.3, 5.3.5

Michał Wilk: rozdz. 2.1.2, 6

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN: 978-83-8092-118-4

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluger.pl

www.wolterskluger.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	9
Wstęp	11
Rozdział 1	
Dochody nieujawnione – rys historyczny	13
1.1. Geneza obecnej instytucji dochodów nieujawnionych	13
1.2. Ewolucja instytucji dochodów nieujawnionych	20
1.2.1. Kierunki zmian	21
1.2.2. Przepisy przejściowe	26
1.2.3. Ocena zgodności ustawy z Konstytucją	27
Rozdział 2	
Charakterystyka dochodów nieujawnionych	30
2.1. Przedmiotowy i podmiotowy zakres opodatkowania	30
2.1.1. Pojęcie dochodów nieujawnionych lub niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach	30
2.1.2. Ograniczony a nieograniczony obowiązek podatkowy	34
2.2. Wydatek – definicja wydatku, na podstawie którego jest prowadzone postępowanie	35
2.3. Powstawanie dochodów nieujawnionych – obowiązek podatkowy	38
2.4. Strata ze źródła przychodów i źródła jej pokrywania	38
2.5. Moment powstania dochodu nieujawnionego	40
2.6. Szczególny tryb w przypadku małżonków	43
2.7. Podstawa opodatkowania	47
2.8. Stawka 75-procentowa i przypadki stosowania innych stawek	49
2.9. Opodatkowanie w przypadku ryczałtu	51
2.10. Płatność podatku	56
Rozdział 3	
Przedawnienie a dochody nieujawnione	59
3.1. Przedawnienie prawa do wydania decyzji ustalającej	59
3.2. Przedawnienie zobowiązania podatkowego	62

Rozdział 4

Źródła informacji o nieujawnionych źródłach przychodów	68
4.1. Informacje znane organom podatkowym z urzędu	68
4.2. Informacje uzyskane od innych organów administracji	70
4.3. Informacje podatkowe przekazywane przez sądy, komorników i notariuszy ...	72
4.4. Informacje bankowe	72
4.5. Inne źródła informacji	75

Rozdział 5

Część proceduralna	77
5.1. Rodzaje postępowań	77
5.1.1. Postępowania przed organami podatkowymi	77
5.1.1.1. Czynności sprawdzające	78
5.1.1.2. Kontrola podatkowa	80
5.1.1.3. Postępowanie podatkowe	87
5.1.2. Postępowania przed organami kontroli skarbowej	91
5.1.3. Postępowania zabezpieczające i egzekucyjne	97
5.1.3.1. Postępowanie zabezpieczające	97
5.1.3.2. Postępowanie egzekucyjne	103
5.1.4. Postępowanie sądownoadministracyjne	112
5.1.5. Ulgi w spłacie zobowiązań	125
5.2. Zasady rządzące postępowaniami	127
5.2.1. Zasady ogólne postępowania	128
5.2.1.1. Zasada praworządności	130
5.2.1.2. Zasada budzenia zaufania	130
5.2.1.3. Zasada informowania strony	132
5.2.1.4. Zasada prawdy obiektywnej	132
5.2.1.5. Zasada zapewnienia czynnego udziału stronom	134
5.2.1.6. Zasada przekonywania	135
5.2.1.7. Zasada wnikliwości i szybkości postępowania	135
5.2.1.8. Pozostałe zasady	135
5.2.2. Podstawowe prawa i obowiązki organów i podatników w przepisach szczególnych ordynacji podatkowej	136
5.3. Postępowanie dowodowe	140
5.3.1. Problem ciężaru dowodu, udowodnienie a uprawdopodobnienie	140
5.3.2. Ocena dowodów	144
5.3.3. Oświadczenie o stanie majątkowym i jego wpływ na postępowanie	147
5.3.4. Kontrola w miejscu zamieszkania	152
5.3.5. Metody ustalania dochodów na podstawie zgromadzonego mienia i poniesionych wydatków	154
5.3.5.1. Zeznania świadków	156
5.3.5.2. Opinie biegłych	157
5.3.5.3. Dane statystyczne	159

5.4. Rozstrzygnięcia i środki zaskarżenia w postępowaniach dotyczących źródeł nieujawnionych	160
5.5. Rola pełnomocnika w postępowaniach dotyczących źródeł nieujawnionych ...	173
5.5.1. Pełnomocnik jako strażnik prawa i praw podatnika	176
5.5.2. Pełnomocnik jako wyraziciel woli podatnika	178
5.5.3. Pełnomocnik jako pośrednik między organem a podatnikiem	179

Rozdział 6

Źródła pochodzenia majątku podatnika i konsekwencje powołania się

na nieopodatkowane źródła przychodów	183
6.1. Uwagi ogólne	183
6.2. Pożyczki a stawka sankcyjna 20%	184
6.3. Darowizny a stawka sankcyjna 20%	188
6.4. Przychody wynikające z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy	190
6.5. Dochody z pracy uzyskane za granicą	193

Rozdział 7

Konsekwencje karne dotyczące przychodów nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych .....

195	195
7.1. Dochody nieujawnione w świetle przepisów karnych	195
7.2. Stawka sankcyjna a konsekwencje karne w świetle zasady <i>ne bis in idem</i>	198

Podsumowanie	203

Bibliografia	205

Autorzy	211

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

- EKPC – Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)
- k.c. – ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 121 z późn. zm.)
- k.k. – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.s. – ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.a. – ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 23 z późn. zm.)
- k.p.c. – ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.)
- k.r.o. – ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 583)
- o.p. – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613 z późn. zm.)
- p.p.s.a. – ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 270 z późn. zm.)
- u.k.s. – ustawa z dnia 28 września 1991 r. o kontroli skarbowej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 553 z późn. zm.)
- u.p.c.c. – ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 626 z późn. zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)

u.p.e.a.	–	ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 z późn. zm.)
u.p.s.d.	–	ustawa z dnia 28 lipca 1983 r. o podatku od spadków i darowizn (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 86 z późn. zm.)
u.s.d.g.	–	ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.)
u.z.p.d.	–	ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. Nr 144, poz. 930 z późn. zm.)

Czasopisma i wydawnictwa promulgacyjne

CBOŚA	–	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
KPP	–	Kwartalnik Prawa Podatkowego
M. Pod.	–	Monitor Podatkowy
ONSA	–	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
ONSAiWSA	–	Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i wojewódzkich sądów administracyjnych
OSNC	–	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNP	–	Orzecznictwo Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego
OTK-A	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria A
OTK-B	–	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego; zbiór urzędowy, Seria B
POP	–	Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
Pr. i Pod.	–	Prawo i Podatki
Prz. Pod.	–	Przegląd Podatkowy

Inne

ETPCz	–	Europejski Trybunał Praw Człowieka
NSA	–	Naczelnny Sąd Administracyjny
SN	–	Sąd Najwyższy
TK	–	Trybunał Konstytucyjny
TSUE	–	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
umowa o UPO	–	umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania
WSA	–	wojewódzki sąd administracyjny

WSTĘP

W ostatnich latach opodatkowanie dochodów nieujawnionych przeszło wielką ewolucję. Lakoniczny przepis art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. pozwalał na bardzo zróżnicowaną wykładnię w praktyce jego stosowania. Organy podatkowe, mając przyzwolenie sądów administracyjnych, przeprowadzały coraz bardziej uproszczone postępowania, których główne zasady polegały na: przerzuceniu obowiązku dowodzenia na podatników, konieczności udokumentowania dochodów praktycznie z całego życia, braku możliwości uprawdopodobnienia dochodów, nakładaniu obowiązku współdziałania podatnika, rozstrzyganiu wątpliwości faktycznych na niekorzyść podatnika, nieprzedawnieniu się obowiązku podatkowego z tytułu dochodów nieujawnionych itd.

Organy podatkowe w końcowym okresie obowiązywania art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. prowadziły postępowania bez jakichkolwiek gwarancji procesowych dla podatnika. Naruszenia podstawowych zasad gwarancyjnych były na tyle jaskrawe, iż należało się spodziewać interwencji Trybunału Konstytucyjnego¹.

Konstytucja RP oraz przepisy ustrojowe wyznaczają istotną rolę sądom administracyjnym. Powinny one wskazywać organom administracji publicznej, w jaki sposób należy dokonywać wykładni przepisów prawa podatkowego, zwłaszcza z zachowaniem zasad konstytucyjnych. W tym zakresie szczególnie istotna, jak podkreślił kilkakrotnie Trybunał, jest zasada *in dubio pro tributario*. Jednakże w orzecznictwie sądowoadministracyjnym obserwowaliśmy tendencje do dokonywania wykładni na korzyść fiskusa.

Ponadto sądy administracyjne powinny kształtować zasady prowadzonych postępowań, w szczególności w kwestiach dotyczących ustalenia prawdy obiektywnej oraz rozstrzygania wątpliwości co do stanu faktycznego. W tym zakresie sądownictwo nie tylko nie wypełniło swoich zadań, ale wykreowało negatywne wzorce postępowań, jakże wygodne dla organów podatkowych.

Sposób dokonywania wykładni przepisów regulujących nieujawnione źródła przychodów, a także praktyka ich stosowania, oparta na orzecznictwie sądów administracyjnych, jednoznacznie wskazywały, iż przepisy te należy uznać za niezgodne z Konstytucją RP.

Jednak przełomowy okazał się dopiero wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2013 r., SK 18/09², który zanegował całą praktykę postępowań w zakresie nieujawnionych źródeł przychodów. Sądy administracyjne otrzymały żółtą kartkę za do-

---

¹ Zob. A. Mariański, *Wybrane zagadnienia dowodowe w postępowaniu w sprawie opodatkowania dochodów z nieujawnionych źródeł przychodów*, Prz. Pod. 2007, nr 7, s. 13.

² OTK-A 2013, nr 6, poz. 80.

prowadzenie do konieczności uznania art. 20 ust. 3 u.p.d.o.f. za niezgodny z Konstytucją RP³.

Skutkiem tego orzeczenia jest obszerna nowelizacja ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wprowadzono nowe regulacje opodatkowania przychodów (dochodów) nieznajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych. Jest to rewolucyjna zmiana zasad opodatkowania takich przychodów. W znacznej części realizuje ona wytyczne Trybunału Konstytucyjnego. Jednak ostateczna ocena nowych przepisów będzie możliwa po kilku latach ich funkcjonowania, a istotne będzie tutaj zwłaszcza podejście sądów administracyjnych. Należy mieć nadzieję, iż orzecznictwo zacznie spełniać swoje funkcje gwarancyjne. W przeciwnym wypadku znowu może być konieczna interwencja Trybunału Konstytucyjnego.

---

³ Szerzej A. Mariański, *O potrzebie zmiany praktyki stosowania prawa podatkowego. Glosa do wyroku TK z dnia 18.07.2013 (SK 18/09)*, M. Pod. 2013, nr 11, s. 46–50.

DOCHODY NIEUJAWNIONE – RYS HISTORYCZNY

1.1. Geneza obecnej instytucji dochodów nieujawnionych

W systemie samoopodatkowania, na jakim opiera się ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, regulacja związana z opodatkowaniem dochodów nieujawnionych ma charakter wyjątkowy i do pewnego stopnia nadzwyczajny. Nie ulega wątpliwości, że ma stanowić sposób reagowania przez państwo na często celowe i przemyślane działania obywateli. W doktrynie słusznie zauważa się, że „ukrywanie dochodów w niektórych przypadkach spowodowane jest zbytnim, w przekonaniu podatnika, fiskalizmem państwa. W innych sytuacjach powodem ukrywania dochodów jest brak solidaryzmu społecznego, gdy podatnik nie poczuwa się do obowiązku świadczeń na rzecz państwa jako dobra wspólnego, zwłaszcza gdy ma poczucie, że nie dostaje nic w zamian, świadczenia zaś, które nieodpłatnie zapewnia państwo, i tak pozyskiwane są przez podatnika za odpłatnością z powodu słabej jakości lub ograniczonej dostępności świadczeń oferowanych przez państwo. Nie bez znaczenia jest tu niska efektywność administracji oraz infrastruktury państwowej, co wywołuje poczucie marnotrawstwa pieniędzy zabieranych przez administrację państwową w formie podatków”⁴.

Przyczyny, które skłaniają podatników do podjęcia decyzji o unikaniu opodatkowania mogą mieć znaczenie dla form ich odpowiedzialności karnoskarbowej⁵, nie mogą jednak być pomijane również na gruncie prawa podatkowego – od skuteczności systemu podatkowego zależy bowiem bezpośrednio byt państwa i możliwość realizowania jego podstawowych zadań i celów. Jak podkreśla się w doktrynie, „zagadnienie opodatkowania dochodów nieujawnionych pozostaje w bezpośrednim związku z opodatkowaniem dochodów, a ściślej rzecz ujmując: z przeciwdziałaniem uchylaniu się od opodatkowania podatkiem dochodowym oraz eliminowaniem skutków oszustw podatkowych na gruncie podatku dochodowego. Zasadniczym celem szeroko rozumianego postępowania podatkowego jest doprowadzenie do realizacji publicznoprawnej należności wierzyciela podatkowego, której odpowiada obowiązek świadczenia przez podatnika. Obowiązek ten winien być spełniony nawet wówczas, gdy podatnik nie wyraża chęci wyko-

⁴ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 367.

⁵ Nastawienie psychiczne sprawcy do czynu, jego motywacje, formy działania, przyczyny podejmowania określonych działań stanowią bowiem składowe przestępstwa lub wykroczenia skarbowego i to na tej płaszczyźnie powinny być szczegółowo analizowane przez organy ścigania oraz sądy karne.

nywania nałożonych na niego obowiązków związanych z samoobliczeniem podatku dochodowego (...). Również niechęć współdziałania podatnika z organami podatkowymi, wyrażająca się ukrywaniem przedmiotu opodatkowania, nie powinna stanowić przeszkody w ustaleniu rozmiarów należności daninowych tego podatnika oraz w ostatecznym zapłaceniu podatku”⁶. W orzecznictwie podkreśla się, że „Zobowiązanie podatkowe w tym wypadku jest – tak jak i w wypadku procedur ogólnych – następstwem powstania obowiązku podatkowego z tytułu uzyskanego przez podatnika dochodu podatkowego. O powstaniu tego obowiązku świadczą poniesione przez podatnika wydatki oraz wartość zgromadzonego mienia, które stanowią swego rodzaju formy pośredniego »ujawnienia« dochodu podlegającego opodatkowaniu. Opodatkowanie dochodów z nieujawnionych źródeł przychodu lub dochodów niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach z proceduralnego punktu widzenia jest nadzwyczajną, zastępczą i uzupełniającą metodą wymiaru zobowiązania, stosowaną zamiast opodatkowania dochodu na zasadach ogólnych”⁷.

Polskie przepisy już w okresie międzywojennym znały instytucję opodatkowania nieujawnionych źródeł⁸. W art. 92 ustawy z dnia 15 marca 1934 r. – Ordynacja podatkowa⁹ wskazano, że jeżeli przy wymiarze podatku dochodowego władza wymiarowa dojdzie do przekonania, że zebrany przez nią materiał faktyczny nie wystarcza do obliczenia ogólnego dochodu, podlegającego opodatkowaniu, może ustalić dochód płatnika na podstawie zewnętrznych znamion, świadczących o jego położeniu ekonomicznym. Przy tej ocenie powinny być brane pod uwagę w szczególności jego wydatki domowe i osobiste oraz stosunek ich do jego znanych źródeł dochodu. Znamiona zewnętrzne powinny być szczegółowo przytoczone w orzeczeniu władzy wymiarowej.

Podobnie w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dekret z dnia 16 maja 1946 r. o postępowaniu podatkowym¹⁰ w art. 131 wskazywał, że w braku danych niezbędnych do ustalenia rzeczywistej wysokości dochodu organ finansowy może ustalić wysokość dochodu podatnika na podstawie znamion zewnętrznych świadczących o wydatkach domowych i osobistych podatnika oraz o jego ogólnym położeniu ekonomicznym.

Również ustawa z dnia 16 grudnia 1972 r. o podatku dochodowym¹¹ przewidywała opodatkowanie nieujawnionych źródeł – wskazując w art. 7, że za przychody z innych źródeł uważa się m.in. przychody niezajdujące pokrycia w ujawnionych źródłach, a ich wysokość ustala się przyjmując za podstawę sumę poniesionych w roku podatkowym wydatków i wartość zgromadzonych w tym roku zasobów finansowych, niezajdujących pokrycia w już opodatkowanych bądź wolnych od opodatkowania źródłach przychodów i posiadanych przedtem zasobach majątkowych. Opodatkowanie następowało przy tym według stawki sankcyjnej, składającej się jednak z dwóch elementów:

- 1) podatku obliczonego według skali;

⁶ P. Pietrasz, *Opodatkowanie dochodów nieujawnionych*, Warszawa 2007, s. 18.

⁷ Wyrok TK z dnia 18 lipca 2013 r., SK 18/09.

⁸ Za J.K. Małecki (red.), *Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych. Komentarz*, Warszawa 2003, LEX.

⁹ Dz. U. z 1936 r. Nr 14, poz. 134 z późn. zm.

¹⁰ Tekst jedn.: Dz. U. z 1963 r. Nr 11, poz. 60 z późn. zm.

¹¹ Tekst jedn.: Dz. U. z 1989 r. Nr 27, poz. 147 z późn. zm.

2) dodatkowej „podwyżki” o 35% – przy czym jeżeli podatnik osiągał również inne dochody, podwyżkę stosowało się do części podatku przypadającej proporcjonalnie od dochodu nieujawnionego.

W okresie III RP przepisy dotyczące opodatkowania przychodów pochodzących ze źródeł nieujawnionych (przychodów nieznanających pokrycia w ujawnionych źródłach) znajdują się w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych¹² od początku jej obowiązywania, a więc od 1991 r. Do 1 stycznia 2016 r. regulacja ta była wyjątkowo lakoniczna i podlegała jedynie niewielkim zmianom (co na gruncie ustaw podatkowych stanowi z całą pewnością ewenement), pomimo że w międzyczasie zaszły w polskim prawie podatkowym istotne zmiany – weszła w życie nowa Konstytucja¹³, a także nowa ordynacja podatkowa¹⁴.

Pierwotny tekst ustawy – w zakresie istotnym dla niniejszej pracy – stanowił w art. 10 ust. 1 pkt 9, że źródłami przychodów są inne źródła, a w art. 20 ust. 1 i 3 precyzował, że za przychody z innych źródeł uważa się przychody nieznanające pokrycia w ujawnionych źródłach, których wysokość ustala się, przyjmując za podstawę sumę poniesionych w roku podatkowym wydatków i wartość zgromadzonych w tym roku zasobów finansowych, nieznanających pokrycia w już opodatkowanych bądź wolnych od opodatkowania źródłach przychodów i posiadanych przedtem zasobach majątkowych.

Pierwsza zmiana do ustawy weszła w życie w dniu 1 stycznia 1992 r., gdy do art. 30 ust. 1 dodano pkt 3, stanowiący, że dochodów z nieujawnionych źródeł przychodów nie łączy się z dochodami z innych źródeł przychodów, a ust. 2 nadano nowe brzmienie, zgodnie z którym m.in. podatek z tego tytułu ustala się w wysokości 75% dochodu. W zakresie stawki podatkowej była to ostatnia (do dnia wykreślenia przepisu art. 30 ust. 1 pkt 7 u.p.d.o.f. z dniem 1 stycznia 2016 r.) istotna zmiana, gdyż późniejsze modyfikacje art. 30 skutkowały jedynie:

- 1) przesunięciem regulacji do nowych jednostek redakcyjnych,
- 2) dodaniem – od 1 stycznia 1998 r., że stawką sankcyjną objęte są nie tylko dochody z nieujawnionych źródeł przychodów, ale także dochody nieznanające pokrycia w ujawnionych źródłach.

Ustawa była jednak – w pozostałym istotnym dla niniejszej pracy zakresie – nowelizowana kilkakrotnie. Od 1 stycznia 1998 r. art. 20 został zmodyfikowany w ten sposób, że do ust. 1 *in fine* dodano zwrot „lub pochodzące ze źródeł nie ujawnionych”¹⁵, natomiast ust. 3 zmodyfikowano w ten sposób, że stanowił on, iż wysokość przychodów nieznanających pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych ustala się na podstawie poniesionych przez podatnika w roku podatkowym wydatków i wartości zgromadzonego w tym roku mienia, jeżeli wydatki te i wartości nie znajdują pokrycia w mieniu zgromadzonym w roku podatkowym oraz w latach poprzednich, pochodzącym z przychodów opodatkowanych lub wolnych od opodatkowania. To stan

¹² Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

¹³ Tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 613.

¹⁴ Która w art. 68 § 4 zawierała szczegółową regulację dotyczącą przedawnienia w zakresie nieujawnionych źródeł, z której wynikało, że zobowiązanie z tytułu opodatkowania dochodu nieznanającego pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów lub pochodzącego ze źródeł nieujawnionych nie powstaje, jeżeli decyzja ustalająca to zobowiązanie została doręczona po upływie 5 lat, licząc od końca roku, w którym upłynął termin do złożenia zeznania rocznego dla podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, za rok podatkowy, którego dotyczy decyzja.

¹⁵ Co ciekawe, zmiana ta już 1 kwietnia 1999 r. została usunięta.

BIBLIOTEKA PRZEGLĄDU PODATKOWEGO

Adam Mariański – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor nadzwyczajny w Katedrze Materialnego Prawa Podatkowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego; adwokat, doradca podatkowy, partner zarządzający w Mariański Group Kancelarii Prawno-Podatkowej; współpracownik Centrum Dokumentacji i Studiów Podatkowych, członek zarządu Międzynarodowego Stowarzyszenia Podatkowego w Polsce, oddziału International Fiscal Association; członek rady programowej „Przeгляdu Podatkowego”; autor i współautor ponad dwustu publikacji z dziedziny prawa podatkowego.

Książka zawiera omówienie wszystkich aspektów i etapów kontroli w zakresie dochodów nieujawnionych. W pracy znajdują się odpowiedzi na takie pytania jak m.in.:

- Na czym polega i jak przebiega kontrola podatkowa oraz postępowanie podatkowe związane z dochodami nieujawnionymi?
- Jak udowodnić, że wydatki zostały pokryte przychodami opodatkowanymi lub nieopodatkowanymi?
- W jaki sposób dokumentować czynności oraz jakich błędów dokumentacyjnych nie popełniać, aby nie narażać się na kontrolę w zakresie dochodów nieujawnionych?
- Jak skutecznie prowadzić postępowania przed organami, a także jakie wnioski dowodowe należy zgłaszać oraz jakie przysługują środki zaskarżenia?

Publikacja przeznaczona jest dla podatników, wobec których prowadzona jest kontrola w zakresie dochodów nieujawnionych, oraz dla osób, którym grozi ryzyko wszczęcia kontroli, a także ich pełnomocników. Zainteresuje również studentów oraz aplikantów, pracowników organów podatkowych i księgowych.

9788380921184 W01P01

ISBN 978-83-8092-118-4

9788380921184

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

WOLTERS KLUWER POLECA

**PRZEGLĄD
PODATKOWY**

CENA 159 Zł (W TYM 5% VAT)